

КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ

©2021 КУНИЦЬКА-ІЛЯШ М. В., БЕРЕЗІВСЬКИЙ Я. П.

УДК 338.012
JEL: L51; O10; O14

Куницька-Іляш М. В., Березівський Я. П. Концептуально-методичні підходи до ідентифікації типологічних і логічно-структурних характеристик пріоритетних галузей національної економіки

Обґрунтовано стратегічну важливість формування пріоритетних галузей для національної економіки, згідно з чим країна має посилити конкурентні позиції, забезпечити соціально-економічний поступ, підвищити інноваційно-технологічну активність. Результати огляду наукових публікацій, де згадуються стратегічні або пріоритетні види економічної діяльності, дозволили краще систематизувати їх склад і структуру, виявити підходи до їх обрання за різних варіантів розвитку країни та її економіки. Можна знайти низку публікацій, де виокремлюються пріоритетні галузі не в цілому для національного господарства, а в окремих функціональних чи структурних сферах, напрямках та ін. Зроблено висновок про те, що априорі давати визначення та формувати склад пріоритетних галузей економіки об'єктивно недоцільно та неправильно. Водночас при обґрунтуванні системи пріоритетних видів економічної діяльності потрібно дотримуватися принципу системності та комплексності, а також послідовності. Встановлено, що по мірі економічного зростання, зміни характеристик зовнішнього середовища, а також з урахуванням стратегічного бачення місця країни в системі міжнародного поділу праці має змінюватися також і бачення нових видів економічної діяльності, які будуть локомотивами зростання в майбутньому, але вже зараз потребують підготовки відповідних фахівців, розвитку інституційної інфраструктури та акумулювання ресурсного забезпечення. Сформовано класифікацію пріоритетних галузей національної економіки згідно з такими ознаками, як: галузева приналежність, сектори економіки, стратегічна зорієнтованість, глибина впливу, обрана модель економічного зростання, фактори економічного зростання, стадії економічного відтворення, інвестиційний потенціал. Розроблено логіко-структурний алгоритм ідентифікації пріоритетних галузей економіки, що враховує міру вертикальної інтеграції економічного поступу та рівень реалізації потенціалу економічного зростання країни. Встановлено, що до пріоритетних галузей економіки належать сектори, види економічної діяльності, галузі, їх інфраструктура та зв'язки між ними, розвиток яких на поточному етапі та в стратегічній перспективі забезпечує зміцнення конкурентних позицій національної економіки на внутрішньому та зовнішньому ринках, структурно збалансований сталий розвиток територій країни, реалізацію національних економічних і соціальних інтересів, створення умов для збереження цих позицій.

Ключові слова: пріоритетні галузі економіки, вид економічної діяльності, державна політика, національне господарство.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-17-23>

Рис.: 2. **Бібл.:** 9.

Куницька-Іляш Марта Василівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І. В. Поповича, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького (вул. Пекарська, 50, Львів, 79010, Україна)

E-mail: kunytskam@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2559-1065>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2105296/marta-kunytska-iliash-m-kunytska-iliashmarta-kunyt/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217159209>

Березівський Ярослав Петрович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І. В. Поповича, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького (вул. Пекарська, 50, Львів, 79010, Україна)

E-mail: berezivskiys@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9480-3688>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/4175152/yaroslav-berezivskiy/>

UDC 338.012

JEL: L51; O10; O14

Kunytska-Iliash M. V., Berezivskiy Ya. P. Conceptual and Methodological Approaches to Identification of Typological and Logical-Structural Characteristics of Priority Sectors of the National Economy

Strategic importance of the formation of priority sectors for the national economy is substantiated, according to which the country should strengthen its competitive positions, ensure socio-economic progress, and increase innovation and technological activity. The results of review of scientific publications, which mention strategic or priority types of economic activity, allowed to better systematize their composition and structure, identify approaches to selecting them depending on different variants of development of the country and its economy. One can find a number of publications where priority sectors are distinguished not in general for the national economy, but in view of certain functional or structural spheres, directions, etc. It is concluded that a priori to define and form the composition of priority sectors of the economy is objectively impractical and wrong. At the same time, when substantiating the system of priority types of economic activity, it is necessary to adhere to the principle of systemacity and complexity, as well as consistency. It is established that as economic grows and characteristics of the external environment change, while taking into account the strategic vision of the country's place in the system of international division of labor, the vision of new types of economic activity should also change, which will become the locomotives of growth in the future, but at present they necessitate the training of relevant specialists, development of institutional infrastructure, and accumulation of resource provision. The classification of priority sectors of the national economy is formed in accordance with such signs as: industry affiliation, sectors of the economy, strategic orientation, depth of influence, chosen model of economic growth, factors of economic growth, stages of economic reproduction, investment potential. A logic-structural algorithm for identifying priority sectors of the economy is developed, taking into account the degree of vertical integration of economic progress and the level of realization of the country's economic growth potential. It is determined that the priority sectors of the economy include sectors, types of economic activity, industries, their infrastructure and relations between them, the development of which at the current stage and in the strategic perspective ensures strengthening the competitive positions of

the national economy in both the domestic and the foreign markets, a structurally balanced sustainable development of the country's territories, the implementation of national economic and social interests, creating conditions for maintaining these positions.

Keywords: priority sectors of the economy, type of economic activity, the State policy, national economy.

Fig.: 2. **Bibl.:** 9.

Kunytska-Iliash Marta V. – PhD (Economics), Associate Professor, Department of Enterprise Economics, Innovation and Counseling in the Agroindustrial Complex named after I. V. Popovich, Stepan Gzhyskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv (50 Pekarska Str., Lviv, 79010, Ukraine)

E-mail: kunytskam@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2559-1065>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2105296/marta-kunytska-iliash-m-kunytska-iliashmarta-kunyt/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217159209>

Berezivskiy Yaroslav P. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Enterprise Economics, Innovation and Counseling in the Agroindustrial Complex named after I. V. Popovich, Stepan Gzhyskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv (50 Pekarska Str., Lviv, 79010, Ukraine)

E-mail: berezivskiys@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9480-3688>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/4175152/yaroslav-berezivskiy/>

Розвиток національної економіки значним чином обумовлений глобалізаційними тенденціями, що передбачають появу нових секторів, видів економічної діяльності, галузей. Відповідно, питання ідентифікації пріоритетних галузей національної економіки актуальне вже довгий час, а їх склад і структура трансформувалися навіть частіше, аніж розвивалися та еволюціонували типи суспільного виробництва, змінювалися технологічні уклади економіки. Безперечно, що все це пов'язано із закономірною об'єктивним бажанням досягти країною лідерства у світовому або, принаймні, регіональному масштабі через забезпечення високої конкурентоспроможності національного господарства. Саме через активне зростання галузей, де продукуються товари з високим рівнем попиту як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках збуту, забезпечується зміцнення конкурентних позицій і нарощування темпів економічного зростання, що, своєю чергою, покращує фінансово-ресурсні можливості країни для наступного етапу розвитку, науково-технічного прогресу та навіть створення нових ринків і цілих галузей.

Значною мірою при формуванні складу пріоритетних галузей країни зважають на власний ресурсний потенціал, поточну структуру національної економіки та стан її розвитку, наявні можливості в системі світового господарства, зовнішньоекономічної співпраці та партнерства. Не відкидаються й зовнішні чинники, вплив гібридних ризиків і загроз, наявність прямої та прихованої політичної й економічної залежності країни, що потенційно обмежує можливості країни в спеціалізації на розвитку галузей, здатних швидко вивести країну у світові лідери, стимулювати експансію товарів та послуг на глобальні ринки. Все це визначає необхідність системного узагальнення концептуально-методичних підходів до ідентифікації типологічних і логічно-структурних характеристик пріоритетних галузей національної економіки.

Аналіз останніх публікацій науковців дозволив дійти висновку про те, що в міру посилення глобалі-

зації ринкових відносин, появи нових видів ресурсів і способів їх використання варто узагальнити наукові підходи та визначити базові характеристики, що обґрунтовуватимуть концептуальне значення пріоритетних галузей у економіці. При цьому необхідно враховувати ключові аспекти визначення теоретично-методичних положень формування та розвитку пріоритетних галузей економіки, які висвітлені у працях науковців: Т. Васильціва, О. Гармашової, В. Гейця, І. Герасименка, В. Зайченка, Р. Лупака, А. Мазараки, Н. Руцишин, О. Собкевич, О. Черненко, Н. Юрків.

Метою статті є наукове обґрунтування концептуально-методичних підходів, що передбачають типологізацію та логічно-структурну ідентифікацію пріоритетних галузей національної економіки.

Політика країни, орієнтована на визначення та стимулювання розвитку пріоритетних галузей, – стратегічно вірна та в разі її успіху забезпечує високі темпи економічного зростання країни та покращення її соціальної сфери з підвищенням рівня якості життя. З іншого боку, склад пріоритетних галузей не є константою та змінюється відповідно до еволюції зовнішнього середовища, внутрішніх можливостей країни [1, с. 162–163; 2, с. 41–43].

Значну увагу аспектам імпортозаміщення, а через це – і державній політиці підтримки та стимулювання розвитку тих галузей національної економіки, які здатні замінити імпорту продукцію на внутрішньому ринку, приділяє у своїх працях Р. Лупак [3, с. 14–32]. Науковець зазначає, що така політика повинна мати виключно економічний, а не протекційністський, характер. Ретельне ознайомлення з аргументацією дослідника дає всі підстави до висновку, що обрання галузей реального сектора з виробництва товарів масового споживання як стратегічних – шлях вірний, втім, не для політики строкового макроекономічного зростання та розвитку, повноцінної реалізації потенціалу країни в системі міжнародного поділу праці.

Результати огляду наукових публікацій, де згадуються стратегічні або пріоритетні види економічної діяльності, дозволяє краще систематизувати їх склад і структуру, виявити підходи до обрання саме їх за різних ситуацій розвитку країни та її економіки. Зокрема, значною мірою суто конкурентоспроможний (за характером формування складу галузей) підхід пропонується в дослідженнях таких науковців, як В. Зайченко, Н. Руцишин, О. Собкевич, Н. Юрків та ін.

Досліджуючи проблеми державної політики реалізації потенціалу банківської системи в забезпеченні підтримки розвитку стратегічних галузей національного господарства, Н. Руцишин обирає такий їх склад, як модернізований АПК, високотехнологічна переробна промисловість, альтернативна енергетика, будівельна індустрія, інноваційна торгівля, транспорт і логістика, ІТ і цифрова індустрія [4, с. 88–97]. У дійсності включено види економічної діяльності, в яких створюється значна додана вартість, продукція яких характеризується високим ступенем переробки, де існують практично необмежені можливості відносно створення, впровадження та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, інноваційної та технологічної діяльності.

В. Зайченко, роблячи ухил в бік технологічної конкурентоспроможності національної економіки, зазначає, що в руслі зміцнення конкурентних позицій вітчизняного національного господарства потрібно вести мову про модернізацію таких сфер, як промисловість (високотехнологічне машинобудування, авіакосмічна інженерія, металургія, хімічна промисловість, радіоелектроніка, точне приладобудування, «зелена» ресурсощадна енергетика, інші галузі промисловості з високим вмістом ІКТ), транспорт (безпilotні транспортні засоби, логістичні термінали, хмарні технології, цифрові транспортні хаби), оборонно-промисловий комплекс, агропромисловий сектор, торгівля (особливо – e-commerce), інформація та телекомунікації, фінансовий сектор [5, с. 33–38].

Наголошуючи на чиннику інноваційності як ключовому в аспекті забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, О. Собкевич вказує на особливу важливість їх створення та впровадження передусім у таких видах економічної діяльності, як галузі промисловості з високим вмістом доданої вартості, але при цьому не відкидає й перспектив інноваційно-технологічного розвитку в усіх галузях реального сектора економіки, адже це матиме синергійний ефект для національного господарства загалом [6, с. 87–94].

Т. Васильців, Н. Юрків та Р. Лупак при визначенні стратегічних пріоритетів державної політики зі зміцнення економічної безпеки країни виділяють важливість і специфіку фокусування державної політики навколо підтримки галузей реального сектора національного господарства, до яких відносять

промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт і зв'язок, готельно-ресторанний бізнес та деякі інші види економічної діяльності, практично всі за виключенням торгівлі та сектора державних, соціальних, а також посередницьких послуг [7, с. 262–270; 8, с. 91–99].

Окремого поширення набула практика визначення складу пріоритетних галузей національної економіки, виходячи зі потенціалу їх розвитку. Здебільшого такі наукові пошуки тісно корелюють з тематикою, пов'язаною з інвестиціями, що об'єктивно, адже відбувається економічне обґрунтування переліку галузей, куди спрямування капіталу найбільш вигідне та перспективне. Зокрема, до пріоритетних (з огляду на необхідність їх інвестиційної підтримки) галузей варто відносити ті, що характеризуються такими критеріями: існує чітко визначена економічна ефективність; наявні різні джерела фінансування та вкладення інвестиційного ресурсу; достатнім є кадрове, інформаційне, патентне та науково-дослідне забезпечення; очікується не лише економічний, але й зовнішньоторговельний, соціальний, екологічний та інші ефекти [9, с. 855–864].

Узагальнюючи наведені вище підходи до ідентифікації пріоритетних галузей економіки, видається доцільним зробити кілька надважливих висновків. Перший з них полягає в тому, що апriori давати визначення та формувати склад пріоритетних галузей економіки об'єктивно недоцільно та неправильно. Все залежить від поточного стану функціонування та розвитку, а також від обраного вектора та стратегії подальшого соціально-економічного зростання країни. Зазвичай, це формування стійких конкурентних переваг, а також розвиток тих секторів та видів економічної діяльності, які мають потенціал стабільного розвитку. Але це не завжди так.

По-друге, при обґрунтуванні системи стратегічних (пріоритетних) видів економічної діяльності потрібно дотримуватися принципу системності та комплексності, а також послідовності. Це дозволить і зрозуміти, і притриматися підходу, за якого будуть визначені не тільки ті галузі, що дійсно мають пріоритетне значення, але й інші сфери та напрями, за якими, власне, формується ресурсне забезпечення, створюються відповідні умови та можливості для забезпечення успіху пріоритетних видів економічної діяльності.

Більше того, це потребує розробки відповідної класифікації пріоритетних галузей економіки, авторське бачення якої викладене на *рис. 1*.

По-третє, по мірі економічного зростання, зміни характеристик зовнішнього середовища, а також з урахуванням стратегічного бачення місця країни в системі міжнародного поділу праці має змінюватися також і бачення нових видів економічної діяльності, які будуть локомотивами зростання в майбутньому,

Класифікаційні ознаки	Критеріальні характеристики ідентифікації пріоритетних галузей	Види економічної діяльності/галузі
За галузевою приналежністю	Надання переваги в розвитку відповідному ВЕД залежно від внеску в економічне зростання	• відповідно до класифікатора ВЕД (як правило, – галузі РСЕ з високим рівнем доданої вартості)
За секторами економіки	Підтримка того чи іншого сектора для покращення структури національної економіки	• за розмірами підприємств, спільними галузевими, технологічними та організаційно-правовими характеристиками
За стратегічною зорієнтованістю	Підтримка галузей відповідно до забезпечення стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку	• задля зміцнення конкурентоспроможності економіки; підвищення рівня якості життя; вирівнювання регіонального розвитку тощо
За глибиною впливу	Відповідно до очікуваних масштабів структурних змін та інституційних реформ	• економіка загалом; • окремий ВЕД; • окремий напрям політики; • окрема сфера регулювання та ін.
За обраною моделлю економічного зростання	Розвиток видів економічної діяльності, що відповідають стратегічному курсу країни залежно від пріоритетів: ресурси vs НТП	• ресурсорієнтовані ВЕД; • експортоорієнтовані ВЕД; • імпортозамінне виробництво; • інноваційноорієнтовані ВЕД та ін.
За факторами економічного зростання	Підтримка сфер, секторів, ВЕД, галузей, де формується ресурс стратегічного зростання	• галузі формування людського капіталу; • галузі виробництва/постачання МТБ і ТТБ; • фінансово-банківський сектор; • аграрна економіка; • сфери посередництва та ін.
За стадіями економічного відтворення	Збалансований розвиток галузей усіх стадій економічного відтворення або диференціація підтримки	• ВЕД, що формують виробничий сектор; • сфери розподілу товарів та послуг; • галузі посередницького сектора; • сектори споживання
За інвестиційним потенціалом	Забезпечення пріоритетного розвитку видів економічної діяльності з високим інвестиційним потенціалом	• ВЕД, що мають високий потенціал зростання; • сектори з пріоритетним становищем на ринку; • капіталомісткі ВЕД; • ВЕД з доступом до стратегічних ресурсів та ін.

Примітки: ВЕД – види економічної діяльності; РСЕ – реальний сектор економіки; МТБ – матеріально-технічна база; ТТБ – техніко-технологічна база

Рис. 1. Класифікація пріоритетних галузей національної економіки

Джерело: авторська розробка.

але вже зараз потребують підготовки відповідних фахівців, розвитку інституційної інфраструктури та акумулювання ресурсного забезпечення.

Не відкидаємо і впливу тенденцій глобалізації та пов'язаних із нею процесів поглиблення інформаційної економіки, цифровізації суспільних відносин. У будь-якому разі, все йде до подальшої інформатизації,

яка охопить всі види економічної діяльності, а отже, вже зараз потребує врахування та контрольованого поширення в системі національного господарства.

На основі цих аргументів доцільно запропонувати авторське визначення *пріоритетних галузей економіки*. Це сектори, види економічної діяльності, галузі, їх інфраструктура та зв'язки між ними, розвиток

яких на поточному етапі та в стратегічній перспективі забезпечує зміцнення конкурентних позицій національної економіки на внутрішньому та зовнішньому ринках, покращення місця країни в системі міжнародного поділу праці, підвищення рівня якості життя населення, структурно збалансований сталий розвиток територій країни, реалізацію національних економічних та соціальних інтересів, а також створення умов для збереження цих позицій. Під створенням умов головним чином розуміється формування в країні якісного економіко-правового середовища господарювання, а також ресурсного забезпечення необхідних процесів.

Отже, логіко-структурний алгоритм визначення системи пріоритетних галузей економіки може набувати вигляду, як на *рис. 2*.

У його витоків – галузі, які визначають самобутність країни. Адже країна не може функціонувати, коли не будуть сформовані т. зв. стратегічні імперативи державності, до яких віднесемо сферу культури та соціально-гуманітарного розвитку. Належна увага держави до цих аспектів забезпечує стійкість розвитку країни, дозволяє спрямувати важливі чинники зростання в єдине русло із забезпеченням дотримання принципів цілісності, комплексності. Таким чином, немає жодних підстав не відносити ці сфери до пріоритетних для країни, причому не лише в плані її національної самобутності, але й у частині природної основи (такої собі первісної умови) економічного розвитку.

Система соціально-гуманітарного розвитку та безпеки значною мірою є основою для функціонуван-

Рис. 2. Логіко-структурний алгоритм ідентифікації пріоритетних галузей економіки

Джерело: авторська розробка.

ня пріоритетних сфер, видів економічної діяльності та галузей, що мають більш економічний характер. Зокрема, наприклад, через формування якісного людського капіталу дозволяє розвивати в країні науково-технічну та інноваційно-технологічну діяльність, формувати кадровий ресурс для інших секторів – продуцентів ресурсного забезпечення соціально-економічного розвитку. Своєю чергою, підтримка галузей, де накопичується ресурсне забезпечення соціально-економічного розвитку, служить передумовою зміцнення позицій і зростання видів економічної діяльності, які прискорюють реалізацію потенціалу економічного зростання.

Мова йде про галузі частково первинного сектора економіки і так звані обслуговуючі види діяльності – агропромисловий комплекс, переробну промисловість, будівництво, транспорт і зв'язок, торгівлю, інформації та телекомунікації й ін. Навіть попри потенціал зростання галузей V та VI технологічних укладів, економіка кожної країни має бути ресурснезалежною, особливо від продовольчої продукції (від цього залежить продовольча безпека країни), енергоресурсів (енергетична безпека), продукції добувної промисловості (виробнича безпека), мати достатньо високу ефективність функціонування посередницької сфери, будівництва та комунікацій (безпека розвитку внутрішнього ринку).

До стратегічних галузей національної економіки видається доцільним віднести й транспорт, зв'язок, транспортну та логістичну інфраструктуру, бізнес- і фінансову інфраструктуру, цифрові комунікації та платежі, банківське обслуговування. Власне, їх функціонування дозволяє вибудувати відповідне інституційне середовище обслуговування бізнес-процесів суб'єктів господарювання, без якого неможливе стабільне й якісне функціонування та розвиток національної економіки. Отже, лише по мірі нарощування ступеня вертикальної інтеграції досягається максимальна реалізація потенціалу економічного зростання, на вершині якого перебувають галузі, які мають високий потенціал поступу та пов'язані з робототехнікою, наномолекулярними та біотехнологіями, геною інженерією, штучним інтелектом тощо.

ВИСНОВКИ

Встановлено, що до пріоритетних галузей економіки належать сектори, види економічної діяльності, галузі, їх інфраструктура та зв'язки між ними, розвиток яких на поточному етапі та в стратегічній перспективі забезпечує:

- ✦ *по-перше*, зміцнення конкурентних позицій національної економіки на внутрішньому та зовнішньому ринках, покращення місця країни в системі міжнародного поділу праці, підвищення рівня якості життя населення;

- ✦ *по-друге*, структурно збалансований сталий розвиток територій країни, реалізацію національних економічних і соціальних інтересів;
- ✦ *по-третє*, створення умов для збереження цих позицій.

Водночас ідентифікація пріоритетних галузей відбувається із використанням класифікації, ключовими ознаками якої служать: 1) галузева приналежність; 2) сектори економіки; 3) стратегічна зорієнтованість; 4) глибина впливу; 5) модель економічного зростання; 6) фактори економічного розвитку; 7) стадії економічного відтворення; 8) інвестиційний потенціал. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Рудковський О. В. Роль сектору інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні та реалізації потенціалу SMART-спеціалізації на регіональному рівні. *Держава та регіони*. 2019. № 5. С. 162–168. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2019-5-30>
2. Vasylytsiv T., Lupak R., Kunytska-Iliash M., Shtets T. Trends of State Policy to Improve Structural Characteristics of the Digital Economy Sector. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*. 2020. Т. 89. Nr. 2. S. 41–54. DOI: 10.26349/zn.wsb.w.poznaniu.0089.04.
3. Лупак Р. Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації : монографія. Львів : Вид-во ННВК «АТБ», 2018. 527 с.
4. Руцишин Н. М. Визначення стратегічних пріоритетів державної політики реалізації потенціалу банківської системи в забезпеченні структурних реформ в економіці України. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Т. 5. № 4. С. 88–97. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-4-9>
5. Зайченко В. В. Напрямки удосконалення державної політики зміцнення технологічної конкурентоспроможності економіки України. *Підприємництво та інновації*. 2019. Вип. 7. С. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/7.5>
6. Собкевич О. В. Перспективи реалізації інноваційної політики у промисловості України: вплив на економічну безпеку держави : монографія. Київ : ТОВ «ДКС Центр», 2015. 336 с.
7. Васильців Т. Г., Юрків Н. Я., Лупак Р. Л. Інституційне забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств промисловості та АПК на регіональному рівні. *Фінанси України*. 2012. № 3. С. 90–101. URL: http://finukr.org.ua/docs/FU_12_03_090_uk.pdf
8. Юрків Н. Я. Економічна безпека реального сектора економіки України: стратегічні пріоритети і теоретико-методологічні засади забезпечення : монографія. Львів : ПАІС, 2015. 400 с.
9. Lupak R., Boiko R., Kunytska-Iliash M., Vasylytsiv T. State Management of Import Dependency and State's Economic Security Ensuring: New Approaches to Evaluating and Strategizing. *Accounting*. 2021. Vol. 7. Is. 4. P. 855–864. DOI: 10.5267/j.ac.2021.1.023.

REFERENCES

- Lupak, R. et al. "State Management of Import Dependency and State's Economic Security Ensuring: New Approaches to Evaluating and Strategizing". *Accounting*, vol. 7, no. 4 (2021): 855-864.
DOI: 10.5267/j.ac.2021.1.023
- Lupak, R. L. *Derzhavna polityka importozamishchenia v systemi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: priorityety ta instrumenty realizatsii* [State Policy of Import Substitution in the System of Economic Security of Ukraine: Priorities and Tools of Implementation]. Lviv: Vyd-vo NNVK «ATB», 2018.
- Rushchyshyn, N. M. "Vyznachennia stratehichnykh priorityetiv derzhavnoi polityky realizatsii potentsialu bankivskoi systemy v zabezpechenni strukturnykh reform v ekonomitsi Ukrainy" [Determining the Strategic Priorities of State Policy for Implementing Potential of the Banking System in Ensuring Structural Reforms in the Economy of Ukraine]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 5, no. 4 (2020): 88-97.
DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-4-9>
- Sobkevych, O. V. *Perspektyvy realizatsii innovatsiinoi polityky u promyslovosti Ukrainy: vplyv na ekonomichnu bezpeku derzhavy* [Prospects for the Implementation of Innovation Policy in the Industry of Ukraine: The Impact on the Economic Security of the State]. Kyiv: TOV «DKS Tsentr», 2015.
- Vasylytsiv, T. et al. "Trends of State Policy to Improve Structural Characteristics of the Digital Economy Sector". *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*, vol. 89, no. 2 (2020): 41-54.
DOI: 10.26349/zn.wsb.w.poznaniu.0089.04
- Vasylytsiv, T. H., Lupak, R. L., and Rudkovskiy, O. V. "Rol sektoru informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u formuvanni ta realizatsii potentsialu SMART-spetsializatsii na rehionalnomu rivni" [The Role of the Information and Communication Technologies Sector in Forming and Realizing the Potential of Smart Specialization at the Regional Level]. *Derzhava ta rehiony*, no. 5 (2019): 162-168.
DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2019-5-30>
- Vasylytsiv, T. H., Yurkiv, N. Ya., and Lupak, R. L. "Instytutsiine zabezpechennia rozshyrennia finansovykh mozhlyvostei pidpriemstv promyslovosti ta APK na rehionalnomu rivni" [Institutional Support for Expanding the Financial Capabilities of Industrial Enterprises and Agro-industrial Complex at the Regional Level]. *Finansy Ukrainy*, no. 3 (2012): 90-101. http://finukr.org.ua/docs/FU_12_03_090_uk.pdf
- Yurkiv, N. Ya. *Ekonomichna bezpeka realnoho sektora ekonomiky Ukrainy: stratehichni priorityety i teoretyko-metodolohichni zasady zabezpechennia* [Economic Security of the Real Sector of the Ukrainian Economy: Strategic Priorities and Theoretical and Methodological Principles of Support]. Lviv: PAIS, 2015.
- Zaichenko, V. V. "Napriamky udoskonalennia derzhavnoi polityky zmitsnennia tekhnolohichnoi konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy" [Areas of Technological Competitiveness of Ukraine's Economy Improvement]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, no. 7 (2019): 33-38.
DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/7.5>

УДК 339.9
JEL: E26; O17

ДУАЛІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ВПЛИВУ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

©2021 ГЕРАСИМОВА Я. О.

УДК 339.9
JEL: E26; O17

Герасимова Я. О. Дуалістичний підхід до комплексного аналізу впливу тінізації економічної діяльності

Існуючі на сьогодні теоретичні й емпіричні дослідження не дають однозначної оцінки характеру впливу тіньового (чи неформального) сектора економіки на динаміку макроекономічного зростання країн і регіонів. Тіньовий економіці притаманний чітко виражений дуалізм, що набуває свого концентрованого вираження у виконанні нею подвійної ролі в розвитку соціально-економічної системи суспільства. З одного боку, вона справляє позитивний вплив на макроекономічне зростання багатьох держав, подолання бідності населення та соціально-гуманітарної відсталості; але з іншого – значно загострює соціально-економічні, фінансові, податково-адміністративні та інші проблеми, що суттєво гальмують науково-технічний, інноваційний і гуманітарний прогрес багатьох країн світу. Дуалістичний підхід до комплексного аналізу впливу тінізації економічної діяльності на структурну динаміку національного та глобального розвитку дає змогу чітко конкретизувати її загрози та небезпеки. Ні в кого вже не викликає сумніву те, що тінізація економічної діяльності призводить до значних порушень функціонування національних соціальних секторів держав з причин: поглиблення асиметрій у регіональному та внутрішньокраїновому розподілі доходів; проведення соціально несправедливої приватизації об'єктів державної власності; розширення нелегального виробництва товарів і послуг, а також структурної деформації суспільного споживання. Це не тільки спричиняє наростання в економіках різних держав суспільної нестабільності та поглиблення внутрішньокраїнових асиметрій у розподілі доходів різних груп населення, але й значною мірою знижує ефективність застосовуваного їх національними урядами інструментарію оперативного реагування на перманентні зміни ключових кількісно-якісних параметрів соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: тінізація, дуалізм, держава, асиметрії, глобалізація.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-23-29>

Бібл.: 11.

Герасимова Яніна Олександрівна – аспірант кафедри міжнародного обліку і аудиту ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана» (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)